

EUROOPA LIIT – MAJANDUSPOLIITILINE ÜHENDUS, KUHU KUULUB KA EESTI VABARIIK¹

9. mail 1950 pani Prantsuse riigitegelane Robert Schuman (29. juuni 1886 – 4. september 1963) aluse Euroopa Liidule, esitades solidaarsusel põhineva Euroopa ühendamise idee, mis nägi ette Teise maailmasõja järgse Euroopa ühinemist. Schumani deklaratsiooniga tehti ettepanek luua Euroopa Sõe- ja Teraseühendus (ESTÜ), mis sai tegelikkuseks 18. aprillil 1951 sõlmitud Pariisi lepinguga. Seega Euroopa integratsiooniprotsessi alguseks võibki lugeda 1951. aastat², mil sõlmiti Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse (ESTÜ) asutamisleping (leping jõustus 1952). Rahu nimel ühinesid kuus Euroopa riiki: Belgia, Holland, Luksemburg, Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa. Selle sammuga allutati sõe- ja terasetootmine ühisele organile, et muuta sõjapidamine nimetatud riikide vahel praktiliselt võimatuks. Eesmärk oli kindlustada rahu võitjate ja võidetute vahel Teise maailmasõja järgses Euroopas ning ühendada nad võrdsete partneritena, kes teevad koostööd ühistes institutsioonides.

Koostöö erinevates valdkondades laienes veelgi, kui 25. märtsil 1957 allkirjastati Roomas Euroopa Majandusühenduse (EMÜ) ja Euroopa Aatomienergiaühenduse (EURATOM) asutamislepingud. EMÜ tähendas ulatuslikumat ühist turgu, hõlmates suurel arvul kaupu ja teenuseid. Tollimaksud kaotati täielikult 1. juulil 1968 ja samal kümnendil töötati välja ühine poliitika, eelkõige kaubandus- ja põllumajanduspoliitika. ESTÜ, EMÜ ja EURATOM olid eri organisatsioonid. Et aga neisse kuulusid samad riigid ja neil olid ühised juhtorganid, kutsuti neid Euroopa Ühendusteks.

1980ndate alguse ülemaailmne majanduslangus tõi kaasa europessimismi laine. Uus lootus tärkas, kui Prantsuse poliitik ja majandusteadlane Jacques Delors³ (sündinud 20. juulil 1925 Pariisis) juhitud Euroopa Komisjon avaldas 1985. aastal „Valge Raamatu“, mis seadis paika ajakava ühisturu kujundamise lõpuleviimiseks 1. jaanuariks 1993. Ühendus kinnitas selle auahne eesmärgi ühtses Euroopa aktis, mis allkirjastati 1986. aasta veebruaris ning mis jõustus 1. juulil 1987.

Berliini müüri langemine 1989. aastal muutis jõuliselt Euroopa poliitilist kujunemist. See päädis Saksamaa taasühinemisega 3. oktoobril 1990 ning Kesk- ja Ida-Euroopa riikide vabanemisega Nõukogude Liidu kontrolli alt. NSV Liit lagunes detsembris 1991.

Samal ajal pidasid liikmesriigid läbirääkimisi uue Euroopa Liidu lepingu üle, mille Euroopa Ülemkogu (koosneb liikmesriikide presidentidest ja/või peaministritest) võttis

¹ Peatoimetaja märkus: ülevaade on koostatud ajakirja toimkonna poolt märtsis 2019 Euroopa Liitu käsitletavate erinevate Interneti allikate (Google'is märksõna „Euroopa Liit“) alusel (tekste on kohati liitsustatud, kohendatud ja korrigeeritud).

² Seega täitub kahe aasta pärast, aprillis 2021, 70 aastat Euroopa Liidu asutamisest.

³ Jacques Delors oli Euroopa Komisjoni kaheksas president. Ta oli esimene inimene, kes püsis selles ametis kaks ametiaega (1985. aasta jaanuarist 1994. aasta detsembrini). 1979–1981 kuulus Delors Euroopa Parlamenti. Prantsuse presidendi François Mitterrandi valitsustes oli Delors 1981–1983 majandus- ja rahandusminister ning 1983–1984 majandus-, rahandus- ja eelarveminister. Mitterrand kaalus korduvalt Delorsi nimetamist Prantsusmaa peaministriks.

vastu Maastrichtis detsembris 1991. Leping jõustus 1. novembril 1993. Lepinguga lisati senisesse süsteemi uusi valitsustevahelise koostöö vorme ning loodi Euroopa Liit (EL).

Maastrichti leping lõi tol ajal eksisteeriva "kolmesambalise" Euroopa Liidu:

- *esimese samba* moodustavad Euroopa Ühendused. Sinna kuuluvad ühisturg, majandus- ja rahaliidu nõuded, samuti Liidu lisapädevused teatud valdkondades nagu Liidu kodakondsus, keskkond, teadustöö, haridus ja koolitus;
- Liidu *teine samba* võimaldab teha koostööd ühise välis- ja julgeolekupoliitika vallas;
- *kolmandas sambas* on Liidu justiits- ja siseküsimuste poliitika, mille alla omakorda kuuluvad varjupaiga- ja immigratsiooniküsimused, juriidiline koostöö tsiviil- ja kriminaalasjades ning tolli- ja politseikoostöö terrorismi, narkokaubanduse ja pettuse vastu võitlemisel.

Maastrichti lepingu alusel moodustati 1994. aastal peamiselt Saksamaa Liitvabariigi, aga ka Hispaania initsiatiivil Regioonide Komitee (*Committee of the Regions – CoR, Comite des Regions, der Ausschuss der Regionen*). Regioonide Komitee toetab EL demokraatlikke struktuure ja aitab kaasa sellele, et kujundada Euroopa kodaniku-lähedasemaks ja transparentsemaks.

Euroopa Liit on enamust Euroopa riike hõlmav majanduslik ja poliitiline ühendus, millel oli (seisuga 01.01.2019) 28 liikmesriiki. 2016. aasta juunis toimus Suurbritannias referendum Euroopa Liitu jäämise küsimuses ning liidust välja astumist (Brexit) toetas suhteliselt napp häälteenamus. Euroopa Liidul on nii valitsustevahelise kui ka rahvusülese organisatsiooni elemente. Need riigid ühinesid selleks, et muuta inimeste elu paremaks, lihtsamaks ja turvalisemaks. Lepiti kokku, et tehakse koostööd ja aidatakse üksteist. Euroopa Liidu riikide ühtlustatud seadusandlus peab tagama kodanike, kaupade, teenuste ja kapitali vaba liikumise Euroopa Liidu piires.

Euroopa Liidu moodustamine. Euroopa Liit otsustati luua pärast Euroopas toimunud kahte suurt sõda. Euroopa riigid said aru, et parem on teha koostööd, kui üksteise vastu võidelda. Alguses otsustasid koostööd teha ainult kuus riiki: Belgia, Itaalia, Luksemburg, Madalmaad (Holland), Prantsusmaa ja Saksamaa.

Hiljem ühines nendega üha rohkem riike ja Euroopa Liit oligi moodustatud. Praegu kuulub Euroopa Liitu 28 riiki. Need riigid on:

Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad (Holland), Malta, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Taani, Tšehhi Vabariik, Ungari ja Ühendkuningriik (Suurbritannia), kus kogurahaarv oli 2018. aasta alguses

512,4 miljonit⁴ ja Euroopa Liidu kogupindala oli üle 4,46 miljoni km².⁵ Eesti Vabariik on Euroopa Liidu liige alates 1. maist 2004, euro võeti kasutusele 1. jaanuarist 2011.

Euroopa Liidu eesmärgid ja väärtused. Kõik Euroopa Liidu riigid teevad koostööd, selle tagamiseks, et:

- Euroopas on rahu;
- inimestel on hea elu;
- kõik on õiglane ja kedagi ei jäeta ükski;
- kõikide inimeste keelt ja kultuuri austatakse;
- Euroopa majandus on tugev ja riikides kasutatakse sama raha, et nad saaksid koos töötada.

Euroopa Liidu riikidel on ühised väärtused: näiteks soovivad nad tagada, et kõik inimesed on võrdsed ja et nende õigusi austatakse.

Rahu Euroopas. Tänu Euroopa Liidule teevad Euroopa riigid tihedat majanduslikku ja poliitilist koostööd. Euroopa Liit võitis 2012. aastal suure auhinna, nimelt **Nobeli rahupremia**, sest ta oli teinud rahu tagamiseks head tööd.

Vaba liikumine. Tänu Euroopa Liidule on inimestel lihtne ühest riigist teise liikuda. Nad võivad elada, õppida ja töötada ükskõik millises Euroopa Liidu riigis. Näiteks võib Eestist pärit inimene otsustada minna elama Soome või Saksamaale ja hakata seal tööle. Samuti võib Hispaaniast pärit üliõpilane tulla õppima Eestisse jne. Ka kaubad, teenused ja raha saavad Euroopa Liidus vabalt ühest riigist teise liikuda.

Euroopa Liit ja muu maailm. Euroopa Liidul on kogu maailmas palju olulisi ülesandeid, muuhulgas näiteks:

- ta müüb teistele riikidele kaupu ja teenuseid ning ostab teistelt riikidelt kaupu ja teenuseid; nii aitab Euroopa Liit maailma majandusel kasvada;
- see aitab miljoneid inimesi, kes elavad vaesemates riikides, mis ei kuulu Euroopa Liitu;
- Euroopa Liit tahab, et maailm oleks turvaline koht, kus inimesi koheldakse õiglaselt ja kõik austavad seadusi.

Euroopa Liidu liikmeks saamiseks peab riik olema nõus:

- kõikide Euroopa Liidu õigusaktide (regulatsioonide) ja väärtustega ning
- tegema tööd selleks, et kõik inimesed neid õigusakte (regulatsioone) ja väärtusi austaksid.

Selleks võib kuluda väga palju aega. Mitmed riigid teevad praegu tööd, et saada Euroopa Liidu liikmeks. Need riigid on: Albaania, Põhja-Makedoonia Vabariik, Montenegro, Serbia ja Türgi.

⁴ Eurostat. Population on 1 January.

[<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tps00001&tableSelect ion=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>] 23.03.2019

⁵ Euroopa Liidu portaal. [https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_et] 23.03.2019

Euroopa Liidu liikmeks saamiseks peavad Euroopa Liidu õigusaktid (regulatsioonid) ja väärtused kehtima ka nendes riikides.

Schengeni ala. Euroopa Liit moodustas **Schengeni ala**, kus ei ole piirikontrolli, kus inimesed saavad vabalt ja lihtsalt ühest riigist teise reisida. Nad ei pea läbima piirikontrolli, kui lähevad ühest riigist teise. Schengeni ala moodustati 1985. aastal ning praegu kuulub sellesse alasse 22 riiki Euroopa Liidu liikmesriikidest (alasse ei kuulu kuus riiki: Bulgaaria, Horvaatia, Iirimaa, Küpros, Rumeenia ja Ühendkuningriik /Suurbritannia/). Schengeni alasse kuulub veel neli riiki, mis ei kuulu Euroopa Liitu: Island, Liechtenstein, Norra ja Šveits. Tänu Schengeni alale saavad inimesed nüüd kõikide nende riikide vahel vabalt ja lihtsalt reisida või tööle minna.

Euroopa Liidu keeled. Igas Euroopa Liidu riigis räägivad inimesed oma keelt. Euroopa Liit kaitseb inimeste õigust rääkida oma keeles. Seepärast on kõik Euroopa Liidu olulised dokumendid ja teave olemas tema liikmesriikide keeltes. Nii saavad kõik inimesed Euroopa Liidus olulisest teabest aru, sest see on nende keeles. Ametlikke keeli on alates 2013. aastast 24 (on keeli, mida räägitakse rohkem kui ühes riigis). Lisaks 24 ametlikule keelele on Euroopa Liidus viis poolametlikku keelt: baski keel, galeegi keel, katalaani keel, gaeli keel ja kõmri keel. Sisemised töökeeled ja peamised menetluskeeled on inglise, prantsuse ja saksa keel.

Euroopa Liidu raha. Üheksateistkümmes Euroopa Liidu liikmesriigis on käibele võetud ühine, sama raha-ühisvaluuta – „euro“. Sama raha kasutamine aitab Euroopa Liidu ettevõtetel teha koostööd. Näiteks saavad Saksamaal elavad inimesed lihtsalt osta kaupu ja teenuseid Eestist ja nad ei pea maksma selle eest lisatasu. Sama raha kasutamine teeb ka reisimise inimestele lihtsamaks. Samuti on lihtne osta interneti teel mõnest teisest riigist kaupu ja teenuseid.

Euroopa lipp. Euroopa Liidu lipp on sinine ja sellel on ringis 12 kuldset tähte. Tähtede arv on muutumatu (ei sõltu liikmesriikide arvust nagu mõnikord arvatakse), sümboliseerides täiuslikkust, harmooniat, EL riikide koostööd, üksteise toetamist ja ühtsust Euroopa rahvaste vahel.

Euroopa hümn. Igal riigil on meloodia-hümn, mis näitab selle riigi väärtuseid ja kultuuri. Ka Euroopa Liidul on oma hümn. 1985. aastal otsustasid inimesed, kes Euroopa Liidus otsuseid teevad, et Euroopa Liidu hümniks saab ühe väga tuntud helilooja meloodia. Selle helilooja nimi on Ludwig van Beethoven. Hümn muusika põhineb 1823. aastal komponeeritud 9. sümfoonia viimasel osal „Ood rõõmule“. See meloodia näitab, kui oluline on, et kõik inimesed on vabad, elavad rahu ja toetavad üksteist. Euroopa Liit usub nendesse väärtustesse ja seepärast valiski ta just selle meloodia oma hümniks.

Ühinenud mitmekesisuses. Euroopa Liit kasutab fraasi „**ühinenud mitmekesisuses**“, et näidata oma väärtuseid. Ühinenud mitmekesisuses tähendab seda, et:

- Euroopa Liidu elanike kultuur ja keeled võivad olla erinevad, kuid nad toetavad üksteist ja teevad rahu koostööd;

- selles ei ole midagi halba, et meie keeled ja kultuurid on erinevad. Vastupidi – erinevate kultuuridega inimesed saavad üksteiselt rohkem õppida.

Euroopa Liidu toimimine. Euroopa Liidus on kolm olulist asutust:

- **Euroopa Komisjon, kelle** töötajad teevad ettepanekuid seaduste vastuvõtmiseks;
- **Euroopa Parlament, kelle** liikmeid valivad Euroopa elanikud valimistel, et Euroopa Parlament kaitseks nende õiguseid;
- **Euroopa Liidu Nõukogu** – inimesed, kes teevad Euroopa Liidu riikides otsuseid, tulevad kokku ja moodustavad Euroopa Liidu Nõukogu.

Need kolm asutust on Euroopa Liidu jaoks väga olulised. Nad teevad koostööd, et Euroopas oleks parem elu:

- **Euroopa Komisjon** teeb seaduste ettepanekuid;
- **Euroopa Parlament ja Euroopa Liidu Nõukogu** arutavad neid seaduseid ja otsustavad, kas need hakkavad Euroopas kehtima;
- Kui nad otsustavad, et seadus hakkab Euroopas kehtima, peavad kõik Euroopa Liidu liikmesriigid tegema tööd, et seadus hakkaks nende riigis kehtima.

Euroopa Liidus on veel olulisi asutusi:

- **Euroopa Liidu Kohus**, kes hoolitseb selle eest, et Euroopa Liidus kehtivad kõik õigusaktid (regulatsioonid) õigesti;
- **Kontrollikoda**, kes kontrollib, kas Euroopa Liidu raha kasutatakse õigesti.

Euroopa Liidus on veel asutusi, kes teevad samuti olulist tööd. Näiteks on selliseid asutusi, kes:

- kontrollivad, kas Euroopa Liit toimib õigesti ja austab inimeste õiguseid;
- avaldavad Euroopa Liidu kohta olulist teavet;
- valivad välja inimesed, kellel on Euroopa Liidus töötamiseks vajalikud oskused;
- kaitsevad kõikide Euroopa inimeste õiguseid, näiteks puudega inimeste ja töötajate õiguseid.

Kõik need asutused teevad koostööd, et Euroopa Liit toimiks õiguspäraselt ja oleks inimestele kasulik.

Praegu tuleb eurooplastel lahendada üleilmastumisega seotud probleeme. Uued tehnoloogiad ja Interneti plahvatuslik areng muudavad maailma majandust, kuid toovad kaasa ka sotsiaalseid ja kultuurilisi pingeid. Märtsis 2000 võttis Euroopa Liit vastu Lissaboni strateegia, mis peab tagama Euroopa majanduse ajakohastamise ja Liidu eduka konkureerimise maailmaturul selliste oluliste tegijatega nagu USA ja uued tööstusriigid. Lissaboni strateegia hõlmab innovatsiooni ja investeeringute edendamist ning Euroopa haridussüsteemide ajakohastamist, et viia need vastavusse infoühiskonna vajadustega. Samal ajal avaldavad tööpuudus ja pensionikulude kasv survet liikmesriikide majandusele, mis teeb reformimise vajaduse veelgi ilmsemaks. Valijad nõuavad üha sagedamini, et valitsus leiaks nendele muredele praktilise lahenduse.

Lissaboni strateegiat asendab tänapäeval Euroopa Liidu uus strateegia „Euroopa 2020. aastal”. Antud strateegia on loodud jätkusuutliku majanduskasvu saavutamiseks ning töökohtade loomiseks ja selleks, et aidata Euroopal taastuda majanduskriisist, mis on maailma tabanud alates 1930. aastatest.

„Euroopa 2020. aastal” eesmärk on saavutada:

- arukas majanduskasv (hariduse, teadmiste ja innovatsiooni kaudu);
- jätkusuutlik majanduskasv (ressursitõhusam, loodussäästlikum ja konkurentsivõimelisem majandus);
- kaasav majanduskasv (kõrge tööhõivemäär ning majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus).

Euroopa Liidu 21. sajandi Euroopa sotsiaalse turumajanduse visioon põhineb Euroopa Komisjoni ja liikmesriikide vahelisel partnerlusel.

Ajakirja Toimkond